Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Merja Kauhanen, Labore

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous 3.10.2025

Suhdannetilanne ja säästötoimet ovat heikentäneet työmarkkina-kehitystä

- Talouskasvun parempaan vauhtiin pääsyä odotettiin jo tälle vuodelle, mutta se on siirtymässä ensi vuoteen.
- Hallituksen talousarvioesityksessä on hyödynnetty valtiovarainministeriön talous-ennustetta, jonka mukaan bkt kasvaa tänä vuonna 1,0 prosenttia ja ensi vuonna 1,4 prosenttia.
- VM:n ensi vuoden kasvuluku on linjassa Laboren ennusteen kanssa, mutta tämän vuoden osalta Laboren ennuste ennakoi heikompaa kasvua. Monet talousennustajat mukaan lukien Labore ovat tänä syksynä korjanneet tämän vuoden kasvulukuennusteitaan alaspäin selvästi alle yhteen prosenttiin eritoten kotimaisen kysynnän supistumisen vuoksi.
- Myös työmarkkinakehitys on ollut heikkoa. Tälle vuodelle VM ennustaa vielä sekä työllisyysasteen laskua että työttömyysasteen nousua - työttömyysaste nousee 9,4 prosenttiin (Laboren ennuste 9,5 % v. 2025).
- Sekä suhdannetilanne että hallituksen säästötoimet ovat vaikuttaneet osaltaan heikkoon työmarkkinakehitykseen.

Suhdannetilanne ja säästötoimet ovat heikentäneet työmarkkina-kehitystä - työttömyysasteen trendi 10 prosenttia elokuussa

Työllisten määrä ja sen trendi, 2010:01-2025:08, 1000 henkeä (Tilastokeskus, työvoimatutkimus)

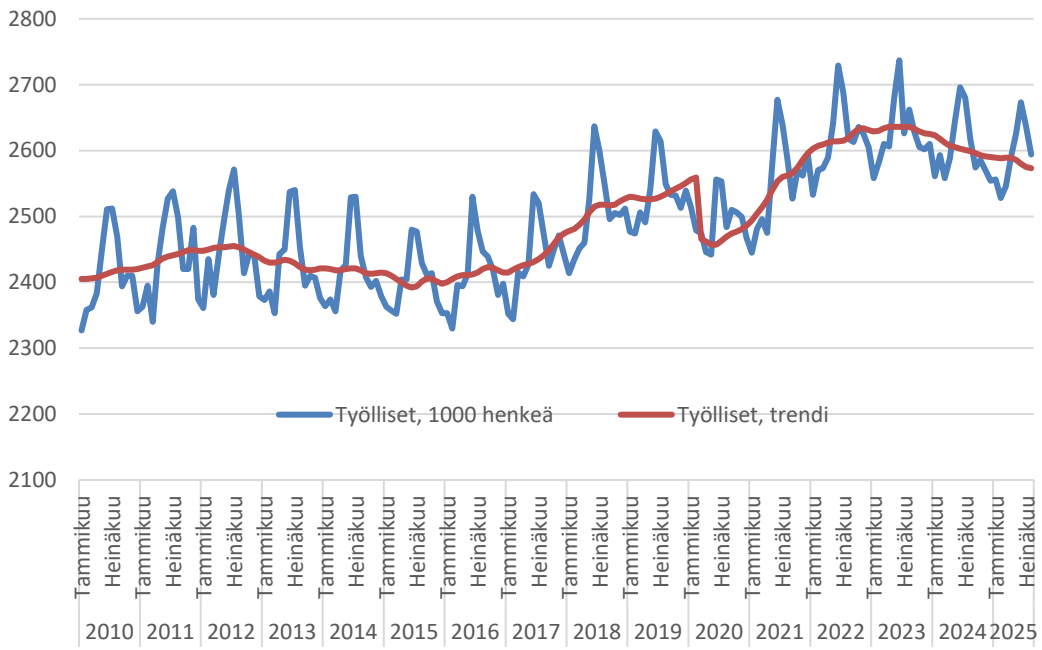

Työttömyysaste ja sen trendi, 2009:01-2025:08, % (Tilastokeskus työvoimatutkimus)

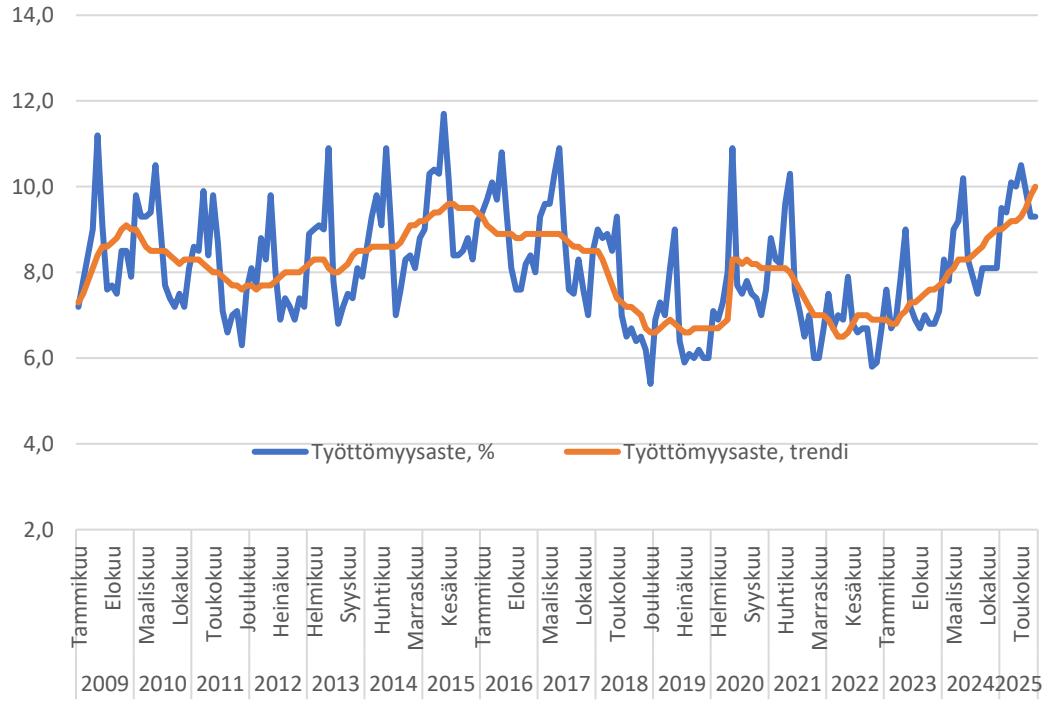

Rakennepoliittisten toimien työllisyysvaikutuksiin liittyy epävarmuutta

- Talousarvioesityksessä todetaan, että rakennepoliittisilla työllisyyttä lisäävillä toimilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla.
- Esityksen mukaan tähän mennessä toteutuneiden työllisyystoimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan työllisyyttä n. 90 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä n. 2,1 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta.
- Arviot rakenteellisten toimien työllisyysvaikutuksista perustuvat VM:n tekemiin laskelmiin aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella. Mutta on hyvä muistaa, että nämä laskelmat ovat arvioita ja että niihin liittyy paljon epävarmuuksia. Hallituskauden aikana ei päästä tavoiteltuun työllisyyden lisäykseen 100 000:lla.
- Mittava osa hallituksen rakenteellisista uudistuksista on kohdistunut työttömyysturvaan ja muuhun sosiaaliturvaan. On tärkeää, että näiden uudistusten vaikutuksia on arvioitu myös toimeentuloon ja hyvinvointiin huomioiden yhteisvaikutukset (ks. STM tekemät arvio v.2024). STM päivitetty arvio tältä syksyltä päivittää aiempia arvioita sosiaaliturva-muutosten vaikutuksista koko väestön ja lasten pienituloisuusasteisiin ylöspäin.

Työn verotusta alennetaan – entä dynaamiset vaikutukset?

- Hallituksen talousarvioesitykseen liittyy hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2026 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi (HE 98/2025 vp).
- Esityksen mukaan tuloverolakiin ehdotetut muutokset perustuvat pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sekä kevään kehysriihessä ja syksyn budjettiriihessä tehtyihin päätöksiin. Hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista, ja esityksen mukaan niillä on positiivisia vaikutuksia kasvuun ja työllisyyteen.
- Pieni- ja keskituloisille esitetään tuloverotuksen keventämistä työtulovähennystä korottamalla. Lisäksi hallitus esittää ylimpien marginaaliverojen keventämistä siten, että ansiotuloverotuksen korkeimmat marginaaliveroasteet alennettaisiin nykyisestä noin 59 prosentista noin 52 prosenttiin.
- Ansiotuloverotuksen keventämisellä pieni- ja keskituloisille ei aiemman tutkimustiedon perusteella vaikuttaisi olevan merkittäviä talouskasvua tai työllisyyttä parantavia vaikutuksia (Matikka ym. 2016).

Työn verotusta alennetaan – entä dynaamiset vaikutukset?...

- Ylimpien marginaaliveroasteiden osalta esityksessä todetaan, että niiden voidaan olettaa tutkimuskirjallisuuden perusteella rahoittavan itsensä osittain tai jopa kokonaan pitkällä aikavälillä ja että vaikutukset todennäköisesti realisoituisivat vasta pidemmällä aikavälillä ja niiden täsmällinen arviointi on vaikeaa.
- Jos vaikutukset realisoituvat vasta pidemmällä aikavälillä, niin ne eivät auta hallituksen tavoitteena olevan velkasuhteen vakauttamisessa hallituskauden loppuun mennessä. Tutkijoiden mukaan VM:n esittämät arviot kevennysten vaikutusten dynaamisista vaikutuksista ovat yläkantissa.
- Haaparanta ja Tuomala (2025): Orpon hallituksen ylimpien ansiotulojen marginaaliveron alennus ja tutkimustieto (https://blogs.tuni.fi/alustalehti/2025/06/30/orpon-hallituksen-ylimpien-ansiotulojen-marginaaliveron-alennus-ja-tutkimustieto/)

➢ Suomen erikoisen eriytetyn tuloverojärjestelmän vuoksi muiden maiden aineistoilla tehtyjen tutkimusten tuloksia ylimpien ansiotulojen marginaaliveroista ja niiden käyttäytymisvaikutuksista ei voi suoraviivaisesti soveltaa Suomessa.

➢ Hallituksen päättämät alennukset valtion ansiotuloverotukseen vaikuttavat tuloerojen kasvun lisäksi myös veropohjan kaventumiseen eli verotettavan tulon vähenemiseen.

Ammattiliiton jäsenmaksun verovähennyksen poisto

- Hallituksen esitykseen (HE 98/2025 vp) esitykseen sisältyy myös työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen samoin kuin työnantajajärjestöjen tai näiden jäsenjärjestöjen jäsenmaksujen poistaminen.
- -> voi olettaa aiemman tutkimuksen perusteella vaikuttavan negatiivisesti järjestäytymisasteeseen vrt. Ruotsia ja Norjaa koskevat tutkimukset
- Barth ym. (2020) Norjaa koskeva tutkimus myös osoittaa, että ammattiliittojen järjestäytymisasteen nousu vahvistaa yritysten tuottavuutta ja kasvattaa työntekijöiden palkkoja.
- EU:n vuonna 2022 hyväksytyn vähimmäispalkkadirektiivin mukaan kaikkien jäsenvaltioiden tulee direktiivin mukaisesti edistää työehtosopimusneuvotteluja sekä pyrkiä lisäämään työehtosopimusten kattavuutta. Järjestäytymisasteen potentiaalista laskua aiheuttavat uudistukset eivät edistä näitä tavoitteita.